

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ТОМАШЕВСЬКА АГНЕСА ЮРІЇВНА

УДК 378:373.091.12.011.3-051:615]:811.111'276.6

**ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ АНГЛОМОВНОЇ
ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ ТА ГОВОРІННІ У
ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ЗАДОРОЖНА Ірина Павлівна,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Морська Лілія Іванівна,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
професор кафедри іноземних мов для природничих факультетів;

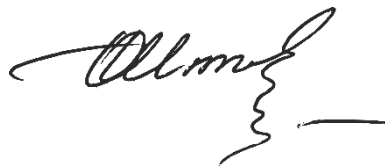
кандидат педагогічних наук, доцент
Русалкіна Людмила Георгіївна,
Одеський національний медичний університет,
доцент кафедри іноземних мов.

Захист відбудеться 2 липня 2019 р. о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.053.05 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://www.tnpu.edu.ua> та в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2.

Автореферат розіслано 31 травня 2019 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. П. Штонь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим компонентом підготовки будь-якого фахівця є оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю, яка забезпечує можливість спілкування у міжкультурному просторі, отримання необхідної інформації з метою її використання в подальшій професійній діяльності. Зазначені тенденції повною мірою стосуються і вищої фармацевтичної освіти.

Серед складників іншомовної комунікативної компетентності фахівців будь-якої галузі чи не найважливішу роль відіграє лексична компетентність у читанні та говорінні, адже саме вона в першу чергу забезпечує отримання інформації з друкованих джерел, успішну реалізацію цілей спілкування з іноземними колегами, партнерами чи клієнтами.

На сьогодні існує низка досліджень щодо формування іншомовної лексичної компетентності майбутніх фахівців. Розроблено методику формування німецькомовної лексичної компетентності майбутніх учителів на основі автентичних художніх творів (А. В. Палецька); франкомовної лексичної компетентності продуктивного усного мовлення у студентів мовних спеціальностей (І. І. Липська); англкомовної лексичної компетентності у студентів економічних спеціальностей (В. Д. Борщовецька), у тому числі засобами інтерактивного навчання (Ю. О. Семенчук), майбутніх фінансистів у процесі читання професійно орієнтованих текстів (І. І. Шостак); англкомовної лексичної компетентності в письмі засобом кейс-технології у майбутніх маркетологів (І. Ю. Чорна); англкомовної лексико-граматичної компетентності у читанні майбутніх інженерів-будівельників (Н. М. Кузло).

Дедалі більше уваги приділяють науковці проблемі вивчення іноземної мови студентами-медиками. Так, Л. С. Бірецька, К. О. Мітрофанова, О. П. Петрашук зосереджувались на формуванні лексичної компетентності. Л. Г. Русалкіна досліджувала проблему формування вмінь ділового спілкування майбутніх лікарів, І. О. Попова – навчання іншомовного професійно орієнтованого читання, Л. В. Крисак – навчання англкомовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення лікарів загальної практики; Х. І. Цимбровська – методику формування у майбутніх лікарів-педіатрів професійно орієнтованої англкомовної компетентності в усному спілкуванні. Проте у вітчизняній методиці лише незначна кількість наукових розвідок, присвячена розвитку мовленнєвої діяльності майбутніх фармацевтів: Т. І. Горпінч, зокрема, запропонувала методику формування професійно орієнтованої англкомовної компетентності у читанні майбутніх фармацевтів з урахуванням індивідуально-когнітивних стилів навчання, а Н. Є. Шпак – методику навчання розуміння, вилучення та використання інформації з іншомовних джерел у монологічному висловлюванні майбутнього провізора.

В умовах обмеженої кількості годин, відведених на вивчення англійської мови майбутніми фармацевтами, постає завдання оптимізувати процес їх підготовки шляхом ефективного використання можливостей самостійної

роботи (СР), а також шляхом розвитку здатності та готовності їх до самостійного удосконалення англомовних навичок і вмінь.

Проблема організації СР є багатоаспектною і була предметом досліджень багатьох науковців: І. П. Задорожною обґрунтовано теоретико-методичні основи організації СР з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією; Н. В. Майєр вивчала формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови в процесі СР в інформаційно-комунікаційному навчальному середовищі; О. П. Биконя – організацію самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей; А. В. Долиною розроблено методику вдосконалення фонетичної компетенції студентів четвертого курсу – майбутніх учителів; Н. І. Гупкою-Макогін – методику навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання; А. М. Котловським обґрунтовано методику формування англомовної лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів; З. К. Соломко – методику формування німецькомовної лексичної компетенції майбутніх юристів із використанням інформаційних технологій; Л. В. Шевкопляс – англомовної компетенції в аудіюванні майбутніх учителів у процесі СР.

Серед зарубіжних учених організацію СР у навчанні іноземних мов вивчали Л. Дікінсон (L. Dickinson), Х. Холек (H. Holec), Д. Літл, Е. Еш (E. Esch), З. Рао (Z. Rao), Л. Мерфі (L. Murphy) та ін.

Незважаючи на значну кількість напрацювань стосовно проблеми дослідження, на сучасному етапі нерозробленою залишається методика формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності (АЛК) в читанні та говорінні у процесі СР. Усе зазначене і зумовлює **актуальність** обраної теми.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Проблематика роботи безпосередньо пов'язана із науково-дослідною темою кафедри практики англійської мови та методики її викладання «Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів у контексті європейських вимог» (номер держреєстрації 0113U003330), а також кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 1 від 30.08.2016 р.).

Об'єкт дослідження – процес формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності під час самостійної роботи.

Предмет – методика формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи.

Мета роботи полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні й розробці методики формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної

компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи й експериментальній перевірці її ефективності.

Це зумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

- 1) проаналізувати сучасний стан проблеми, психолого-педагогічні та методичні передумови формування англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи;
- 2) визначити лінгвістичні особливості англійської мови фармації та фармацевтичної лексики;
- 3) обґрунтувати критерії відбору навчального матеріалу та здійснити цей відбір, запропонувати методичну типологію англомовної фармацевтичної лексики;
- 4) виділити етапи формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи, розробити підсистему вправ та створити відповідну модель;
- 5) експериментально перевірити ефективність запропонованої методики; укласти методичні рекомендації для викладачів щодо організації навчального процесу з формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що високого рівня сформованості у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи можна досягти за умов: забезпечення взаємопов'язаного формування лексичних знань, навичок у читанні та говорінні, лексичної усвідомленості інтегровано з навчально-стратегічною компетентністю, а також із дисциплінами фаху, перш за все латинською мовою, рефлексивності процесу навчання, розвитку когнітивної сфери студентів, поетапності процесу формування лексичної компетентності, виконання підсистеми вправ, розробленої з урахуванням методичної типології англомовної фармацевтичної лексики, реалізації відносно жорсткого характеру управління самостійною роботою студентів.

На різних етапах наукового пошуку використано такі **методи**:

– *теоретичні*: вивчення вітчизняних та зарубіжних джерел із психології, педагогіки, методики, лінгвістики з метою визначення наукових надбань із проблеми, робочих програм, підручників та посібників для навчання англійської мови майбутніх фармацевтів з метою встановлення стану викладання в закладах вищої освіти; моделювання навчального процесу на основі запропонованої методики; аналіз результатів, отриманих в процесі експериментального навчання;

– *емпіричні*: наукове спостереження за процесом навчання англійської мови у вітчизняних закладах вищої освіти, вивчення досвіду викладачів стосовно формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні в процесі СР, анкетування викладачів і студентів із метою з'ясування стану підготовки фахівців, методів, засобів, форм навчання, інтересів студентів, їхніх пріоритетів, а також думки про запроповану методику після проведення експериментального навчання; тестування для визначення рівня сформованості АЛК в читанні та говорінні на доекспериментальному та

післяекспериментальному зрізах; експериментальне формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні в процесі СР для перевірки ефективності розробленої методики;

– *методи математичної статистики*: критерій F^* – кутового перетворення Фішера та U-критерій Манна-Уїтні для аналізу, обробки і перевірки достовірності результатів, одержаних під час проведеного методичного експерименту.

Наукова новизна дослідження і основні його досягнення полягають у тому, що у ньому *вперше* теоретично обґрунтовано і розроблено методику формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи, в основі якої лежать положення когнітивного, інтегрованого, рефлексивного підходів і яка передбачає три етапи формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи (ознайомчий, тренувальний, етап застосування), використання підсистеми вправ, що містить три групи вправ і побудована з урахуванням методичної типології фармацевтичної лексики; реалізації моделі організації навчання, яка передбачає різні форми контролю результатів СР студентів;

– *удосконалено* критерії відбору навчального матеріалу для формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи;

– *подальшого розвитку* набуло дослідження методичної типології фармацевтичної лексики, а також оцінювання рівня сформованості англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у: відборі навчального матеріалу – фахових текстів та лексичних одиниць, розробці комплексів вправ, укладанні словника-мінімуму англійської фармацевтичної термінології (з латинськими та українськими відповідниками), розробці методичних рекомендацій для викладачів щодо формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи, створенні навчально-методичного посібника англійською мовою.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес чотирьох закладів вищої освіти: Буковинського державного медичного університету (довідка про впровадження № 13/Н-17-111 від 24.10.2018 р.), Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (довідка про впровадження № 03/4818 від 24.10.2018 р.), Івано-Франківського національного медичного університету (довідка про впровадження № 09.4.1-2195 від 31.05.2018 р.), Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (акт впровадження № 6.84 від 19.10.2018 р.).

Апробація результатів роботи здійснювалась на міжнародних науково-практичних конференціях: «Проблеми міжкультурного спілкування в епоху глобалізації» (Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, 5-15 жовтня 2015), «Актуальні проблеми

термінології, перекладу і філології: виклики та перспективи» (Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича., м. Чернівці, 5-6 травня 2016), «Актуальні проблеми германо-романської філології та освітній соціокультурний процес» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, 11–12 листопада 2016), «Актуальні проблеми іноземної філології та освітній соціокультурний процес» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, 8–9 грудня 2017).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 15 працях автора, серед яких 5 статей у фахових педагогічних виданнях України, 2 – у зарубіжних виданнях, тези 3-х доповідей на наукових конференціях, навчально-методичний посібник англійською мовою і 4 роботах, що додатково відображають зміст дисертації.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 232 найменувань (із них 75 – іноземними мовами) і 11 додатків. Її повний обсяг – 283 сторінок, зокрема 175 сторінок основного тексту. Додатки викладено на 64 сторінках. У дисертації подано 18 таблиць, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми та її актуальність; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення роботи; подано інформацію про апробацію, кількість публікацій та структуру дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні передумови формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи**» проаналізовано сучасний стан проблеми, досліджено психологічні передумови формування іншомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні, визначено лінгвістичні особливості англійської мови фармації та фармацевтичної лексики і специфіку організації СР майбутніх фармацевтів з оволодіння АЛК в читанні та говорінні.

Вивчення стану проблеми спонукало до висновку про недослідженість питання формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні, необхідність оптимізації їхньої СР з метою оволодіння АЛК та розвитку вмінь і готовності до подальшої СР, а також дозволило виокремити низку питань, які потребують подальшого вирішення для розробки ефективної методики.

На основі аналізу функціонування психічних процесів (сприймання, увага, пам'ять, мислення), які зумовлюють ефективність формування АЛК, а також характеристик внутрішнього лексикону людини (впорядкованість та систематизованість інформації, включеність кожної лексичної одиниці (ЛО) в систему зв'язків (за формою, змістом, структурою, функцією, сполучуваністю), динамічність, що реалізується в постійній участі ЛО в мовленнєвій діяльності тощо (О. М. Шамов)), визначено передумови ефективного формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні: забезпечення активності

пізнавальної діяльності студентів, усвідомленості ними професійної значущості завдань, зосередженість на довільному запам'ятовуванні, використання ефективних стратегій запам'ятовування, організація систематичного повторення та заохочення суб'єктів навчання до самостійного повторення, систематизована подача нових ЛО та їх опрацювання, забезпечення належної практики для інтенсивного та регулярного вживання нових ЛО у мовленні, застосування вправ на класифікацію, групування, використання графічних опор.

Визначено лінгвістичні особливості фармакологічної лексики: частина її у своєму розмаїтті до сьогодні одночасно є термінологічною і загальноновживаною; більшість усіх фармацевтичних термінів становлять номени греко-латинського походження і характеризуються значно вужчим обсягом нормативної граматики у зв'язку з вимогами стосовно змістової однозначності та графосемантичних даних про назви лікарський препаратів; у складі фармакологічної лексики превалюють вузькоспеціальні терміни та міждисциплінарна лексика, складені термінологічні номени, пропріальна лексика; продуктивним засобом термінологізації виступають ініціальні абрєвіатури; важливим є морфологічний спосіб термінотворення та переосмислення значень.

Визначено жанри професійних текстів, на яких потрібно зосереджувати особливу увагу в навчанні студентів 1-2 курсів – майбутніх фармацевтів, – навчальна стаття з підручника, інструкція до застосування лікарських засобів. Типовим для професійної діяльності фахівців є ознайомлення з інструкцією до медичного застосування лікарських засобів, для якої характерне концентроване, завершене визначення змісту; насиченість вузькопрофільною термінологією, неприпустимість довільного тлумачення, відсутність образно-емоційних засобів.

Англомовну лексичну компетентність в читанні та говорінні майбутніх фармацевтів трактуємо як здатність фахівця адекватно розуміти під час читання та використовувати у процесі говоріння ЛО, у тому числі термінологічні, для досягнення особистісно та професійно значущих комунікативних цілей.

Концептуальними ідеями дослідження є положення комунікативно-когнітивного, рефлексивного та інтегрованого підходів. Комунікативно-когнітивний забезпечує свідомість процесу оволодіння АЛК в читанні та говорінні, порівняння ЛО в різних мовах (українській, латинській та англійській) із метою знаходження аналогій, що полегшує процес навчання, стимулювання когнітивної активності студентів, вирішення ними реальних проблем та завдань професійного спілкування. Інтегрований зумовлює: 1) взаємопов'язане оволодіння студентами визначеними декларативними та процедурними лексичними знаннями, лексичними навичками в читанні та говорінні, розвиток лексичної усвідомленості; 2) формування АЛК в читанні та говорінні інтегровано з дисциплінами фаху (перш за все латинською мовою) та навчально-стратегічною компетентністю, яка забезпечує оволодіння майбутніми фармацевтами стратегіями навчальної та комунікативної діяльності (у першу чергу метакогнітивними, когнітивними та компенсаторними).

Рефлексивний підхід реалізується шляхом цілеспрямованого формування рефлексивних умінь студентів; заохоченням їх до рефлексивної самооцінки результатів власної діяльності (із використанням ключів, запропонованих викладачем, записів власного мовлення з подальшим його аналізом із акцентом на лексичній стороні тощо); порівняння результатів самооцінювання з оцінкою викладача; забезпечення можливості самокорекції; створення умов для розвитку автономії суб'єктів навчання.

СР студентів у процесі формування АЛК визначено як форму навчальної діяльності, що здійснюється з метою оволодіння лексичними знаннями та розширенням їх, формування лексичних навичок і розвитку лексичної усвідомленості взаємопов'язано з іншими компетентностями, у тому числі навчально-стратегічною, контролюється студентом за посередництвом зовнішнього керівництва викладача, яке може мати різний характер залежно від моделі педагогічної взаємодії. Особливостями організації СР з формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні визначено: створення умов для розвитку автономії здобувачів вищої освіти, у тому числі шляхом коригування характеру управління СР викладачем, можливістю визначення студентами обсягу навчального матеріалу, необхідного для досягнення мети; реалізацію різних видів СР, застосування відповідних засобів (щоденника СР, пам'яток), постійний зворотній зв'язок щодо результатів СР, заохочення студентів до самооцінювання та взаємооцінювання результатів СР.

У другому розділі **«Методика формування англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у майбутніх фармацевтів під час самостійної роботи»** обґрунтовано критерії відбору навчального матеріалу, визначено етапи формування АЛК в читанні та говорінні, запропоновано підсистему вправ, розроблено модель формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР.

Окреслено одиниці навчального матеріалу – професійно орієнтовані тексти (навчальна стаття з підручника, інструкція до застосування лікарських засобів), а також ЛО сфери фармакології. Критеріями відбору фахових текстів визначено: якісні – автентичності (умовної автентичності), тематичності, інформативності, насиченості відібраними ЛО, доступності та посильності; кількісні – обсягу тексту. Критеріями відбору ЛО виокремлено такі: уживаності та частотності, тематичності, функціональності, наявності відповідника в латинській мові, врахування професійної сфери спілкування. Описано алгоритм відбору навчального матеріалу. На основі обґрунтованих критеріїв відібрано 49 фахових текстів та 750 термінів.

З урахуванням методичної класифікації іншомовної лексики медичної сфери К. О. Митрофанової відібрані ЛО розділено на три типологічні групи за критерієм подібності графічної форми в англійській, латинській, українській мовах: 1) ЛО, подібні за графічною формою та однаковим значенням у трьох мовах; 2) ЛО, подібні за графічною формою у двох мовах (англійській і латинській чи англійській та українській) і однакові за значенням чи які мають компоненти, подібні в трьох мовах, що сприяють розумінню значення ЛО або її

запам'ятовуванню; 3) ЛО, не подібні в трьох мовах за графічною формою, але однакові за значенням.

На основі аналізу науково-методичних джерел виділено три етапи формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР: 1) ознайомчий, який передбачає ознайомлення з новими ЛО, створення їхнього звукового, графічного й семантичного образів; демонстрацію особливостей використання ЛО, а також ознайомлення з основними стратегіями – метакогнітивними, когнітивними та компенсаторними; 2) тренувальний, спрямований на автоматизацію дій суб'єктів навчання новими ЛО на рівні слова, словосполучення, речення, понадфразової єдності; 3) етап застосування, який забезпечує активізацію дій студентів із новими ЛО на рівні тексту.

З урахуванням визначених етапів, а також результатів дослідження Л. С. Бірецької запропоновано підсистему вправ для формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР, яка складається з груп та підгруп вправ. Кожна група співвідноситься з відповідним етапом.

Група 1. Вправи для ознайомлення з новим лексичним матеріалом.

- Підгрупа 1.1. Вправи для ознайомлення з новими ЛО поза контекстом.
- Підгрупа 1.2. Вправи для ознайомлення з новими ЛО у контексті.
- Підгрупа 1.3. Вправи для розвитку стратегічної усвідомленості.

Вправи підгрупи 1.1 передбачено під час ознайомлення з ЛО третьої типологічної групи та частково другої. Для ЛО, подібних за графічною формою в трьох мовах, виконання вправ цієї підгрупи не є доцільним через можливість здогадки про значення слова.

Група 1 включає рецептивні, рецептивно-репродуктивні, некомунікативні, умовно-комунікативні вправи з опорами, з повним контролем із боку викладача/самоконтролем, із рефлексивним компонентом/без рефлексивного компонента, які виконують індивідуально.

Група 2. Вправи для автоматизації дій студентів із новими ЛО на рівні слова, словосполучення, речення, понадфразової єдності.

- Підгрупа 2.1. Вправи для формування лексичних навичок читання на рівні слова, словосполучення, речення, понадфразової єдності.
- Підгрупа 2.2. Вправи для формування лексичних навичок говоріння на рівні слова, словосполучення, речення, понадфразової єдності.

До групи 2 належать рецептивно-репродуктивні, некомунікативні, умовно-комунікативні вправи з опорами, з повним чи частковим контролем із боку викладача/самоконтролем, із рефлексивним компонентом/без рефлексивного компонента, які виконують індивідуально чи парно.

Група 3. Вправи для автоматизації дій студентів із новими ЛО на рівні тексту.

- Підгрупа 3.1. Вправи для формування та розвитку лексичних навичок читання на рівні тексту.
- Підгрупа 3.2. Вправи для формування та розвитку лексичних навичок говоріння на рівні тексту.

Група 3 передбачає рецептивно-репродуктивні, продуктивні, умовно-комунікативні та комунікативні вправи з опорами / без опор, з рефлексивним компонентом, із мінімальним викладацьким контролем / самоконтролем / взаємоконтролем, які виконують індивідуально, в парі чи групі.

Найлегшими для оволодіння є вправи першої типологічної групи методичної класифікації фармацевтичної лексики, найважчими – третьої. Зроблено висновок про можливість певної компресії окремих підгруп вправ для ЛО, оволодіння якими не викликає труднощів (перша та частково друга типологічна групи).

Наведемо приклади вправ.

Вправа 1 (підгрупа 1.1.)

Цілі: формувати навички семантизації нових ЛО поза контекстом, аналізуючи будову слова.

Інструкція: Analyze the structure of the following terms:

heartburn, hydrotherapy, replacement, hydrochloric, antiseptics, filtration, adjustment, innervation, neogenesis.

Вправа 2 (підгрупа 1.2.)

Цілі: формувати навички семантизації нових ЛО в контексті, використовуючи латинські та українські еквіваленти, розвивати рефлексивні вміння студентів.

Інструкція: It is important to be able to guess the meanings of different terms using Latin or Ukrainian equivalents. Read the text and guess the meaning of the following terms using Latin or Ukrainian equivalents.

A capsule, grain, injection, powder, dose, exhaustion, extract, fever, inflammation

Reflection: Think how you guessed. Write at least 5 other English terms which are similar to Latin or Ukrainian equivalents.

Вправа 3 (підгрупа 1.2.)

Цілі: розвивати навички семантизації нових ЛО, використовуючи контекст, рефлексивні вміння студентів.

Інструкція: It is important to be able to guess the meanings of different terms from the context and using Latin or Ukrainian equivalents. Guess the meaning of the following terms using Latin or Ukrainian equivalents and the context.

1. *The patient feels a localized pain in the chest. The pain is usually spasmodic and piercing.*

2. *The patient tells the pharmacist that she has a burning sensation when she urinates and feels like she has to urinate all the time.*

3. *The patient tells the pharmacist that she is allergic to antibiotics and tomatoes, is lactose intolerant, and is on birth control pills.*

4. *Hepatitis B is transmitted through contact with blood and bodily fluids of an infected person...*

Reflection: Think what helped you to guess the meaning of the underlined words.

Вправа 4 (підгрупа 1.3.)

Мета: ознайомити студентів із метакогнітивними стратегіями, формувати вміння їх уживання, розвивати рефлексивні вміння.

Інструкція: It is useful to keep a vocabulary notebook which helps to memorise new words and repeat them in future. Read the notes below how to keep a vocabulary notebook. Write down the new words into the vocabulary. Add all the necessary components.

Learn!

The vocabulary notebook should include components which will improve memorizing and understanding how to use words correctly.

The notes of the words may include:

- 1) translation of words into Ukrainian;*
- 2) Latin equivalents;*
- 3) examples of using words in the sentences;*
- 4) mind maps which demonstrate links and associations with other words etc.*

Reflection: Compare your notes to the partners'. Would you like to add anything to your notes? How would you recommend your partner to improve the notes?

Вправа 5 (підгрупа 2.1.)

Мета: формувати лексичні навички читання на рівні слова.

Інструкція: To comprehend written information it is of utmost importance to know the meanings of the terms. Match the words to their definitions.

<i>1) pharmacology</i>	<i>a) power or <u>capacity</u> to <u>produce</u> a desired effect; effectiveness</i>
<i>2) composition</i>	<i>b) range or <u>extend</u> of something</i>
<i>3) efficacy</i>	<i>c) is the study of the effects <u>chemicals</u> have on <u>living things</u></i>
<i>4) pharmacy</i>	<i>d) an attribute, characteristic, or quality</i>
<i>5) property</i>	<i>e) a medical science, which <u>deals with</u> the safe and effective use of <u>medicines</u></i>
<i>6) scope</i>	<i>f) the parts of which something is composed or made up</i>

Вправа 6 (підгрупа 2.2.)

Мета: формувати лексичні навички говоріння на рівні слова, речення, розвивати рефлексивні вміння студентів.

Інструкція: If you want to speak fluently, you should know and be able to use terms. Continue the following sentences.

Example: Symptoms of cirrhosis include ...

Possible answer: Symptoms of cirrhosis include swelling in the legs, fluid in the abdomen, intense itching, fatigue, and nausea.

Reflection: Compare your answer to the partners'. Do you want to change your answer or add anything to it?

1. *Symptoms of hepatitis A include*
2. *To relieve headache you should use ...*
3. *To stop or prevent vomiting one should ...*
4. *Spasmolitics are used to ...*
5. *If you feel dizzy, you should ...*

Вправа 7 (підгрупа 3.1.)

Мета: формувати лексичні навички говоріння на рівні тексту, розвивати рефлексивні вміння студентів.

Інструкція: In future you may have to speak at conferences on different professional topics. You are to speak at the conference about the future of pharmacy. Prepare a speech and remember that you should use as many new words as possible.

Reflection: Record your answer and analyze it using the suggested criteria.

Вправа 8 (підгрупа 3.2.)

Мета: розвивати інтегровані лексичні навички в читанні та говорінні, рефлексивні вміння.

Інструкція:

Student 1. You are not feeling well. You have come to the drugstore and want to buy some medicines to relieve your symptoms and recover. Explain your symptoms to the pharmacist and ask to recommend you some medicines. Read the instruction and ask the pharmacist any questions you may have on using the medicines.

Student 2. Listen to the patients' symptoms, read the information about some medicines and recommend the patient what he/she should use. Instruct the patient on how and when to take the suggested medicines. Encourage him/her to read the information about the medicines and answer their questions.

Обґрунтовано модель формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР в межах дисципліни «Англійська мова». Суб'єктом навчання є студенти, які здобувають освіту за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація». У моделі передбачено три етапи СР: навчальний, на якому реалізуються відповідні етапи формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні (ознайомчий, тренувальний, етап застосування) та групи вправ, що корелюють із ними; контрольний (забезпечує контроль та оцінку результатів СР після завершення вивчення теми), а також підсумковий, що проводиться в кінці семестру. Модель передбачає різні форми контролю – поточний, підсумковий, рубіжний, а також самоконтроль і взаємоконтроль результатів СР.

У третьому розділі «**Експериментальна перевірка ефективності методики формування у майбутніх фармацевтів англійської лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи**» описано методичний експеримент, його організацію та проведення, проаналізовано отримані результати експериментального навчання, розроблено

методичні рекомендації для викладачів щодо формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР.

Метою проведеного експерименту була перевірка розробленої методики формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР, визначення більш оптимального її варіанту.

На основі аналізу низки вітчизняних досліджень, у яких розглядається СР (Н. І. Гупка-Макогін, І. П. Задорожна, Ю. М. Кажан), варійованою величиною експерименту обрано характер управління СР студентів.

За варіантом А характер управління СР майбутніх фармацевтів був жорсткий, що означало чітку регламентацію СР та її перевірку на аудиторних заняттях. Відповідно до варіанту Б методики характер управління СР студентів був відносно жорсткий, оскільки вони могли перевіряти деякі завдання за ключами, результати СР не завжди контролювалися безпосередньо, а інколи й опосередковано на аудиторних заняттях викладачем; суб'єкти навчання могли самостійно вирішувати, чи потрібно їм виконувати додаткові вправи і які саме.

Експеримент проходив у 2017–2018 роках серед 57 студентів – майбутніх фармацевтів Буковинського державного медичного університету. Утворено дві експериментальні групи (ЕГ–1 та ЕГ–2). В ЕГ–1 навчалось 29 осіб, у ЕГ–2 – 28.

Експеримент включав такі етапи: формулювання гіпотези експерименту, визначення змісту експериментального навчання, обґрунтування критеріїв оцінювання рівня сформованості АЛК в читанні та говорінні, підготовка матеріалів для доекспериментального та післяекспериментального зрізів, формування експериментальних груп, проведення доекспериментального зрізу, перевірка рівності ЕГ–1 та ЕГ–2 методами математичної статистики, експериментальне навчання, проведення післяекспериментального зрізу та післяекспериментального анкетування студентів для визначення їхньої думки про методику та комплекси вправ, статистична обробка отриманих результатів, їх аналіз та інтерпретація.

Визначено критерії оцінювання рівня сформованості АЛК в читанні та говорінні майбутніх фармацевтів, а саме: точність розуміння ЛО та коректність здогадки (для перевірки рівня сформованості АЛК в читанні), лексична насиченість та коректність уживання ЛО (для перевірки рівня сформованості АЛК в говорінні).

Точність розуміння ЛО було визначено за допомогою тестових завдань на перевірку розуміння студентами ЛО у друкованому тексті; коректність здогадки про значення ЛО – шляхом перекладу ЛО із тексту, про значення яких можна було здогадатись за контекстом, будовою слова чи шляхом встановлення латинського відповідника.

Із метою перевірки рівня сформованості АЛК в говорінні було запропоновано два завдання, які містили ситуації для діалогічного та монологічного висловлювання студентів. Висловлювання оцінювали з погляду кількості помилок у вживанні чи вимові ЛО, а також кількості правильно та доречно вжитих нових ЛО.

Показники доекспериментальних і післяекспериментальних зрізів в ЕГ–1 та ЕГ–2 продемонстровано в таблиці 1.

**Показники доекспериментального та післяекспериментального зрізів
у ЕГ–1 та ЕГ–2**

Група	Критерії оцінювання				Сума балів	Середній коефіцієнт навченості
	точність розуміння	коректність здогадки	коректність уживання	лексична насиченість		
Доекспериментальний зріз						
ЕГ–1	5,14	5,17	8,52	8,76	27,59	0,46
ЕГ–2	4,57	4,07	8,89	9,12	26,65	0,44
Максимальні показники	10	10	20	20	60	1
Післяекспериментальний зріз						
ЕГ–1	8,21	8,24	14,62	14,35	45,42	0,76
ЕГ–2	8,68	8,57	16,07	16,46	49,78	0,83
Максимальні показники	10	10	20	20	60	1
Приріст						
ЕГ–1	3,07	3,07	6,1	5,59	17,83	0,3
ЕГ–2	4,11	4,5	7,18	7,34	23,13	0,39

Для перевірки достовірності результатів експерименту використано критерій F^* – кутового перетворення Фішера та U-критерій Манна-Уїтні, які підтвердили більшу ефективність методики, у якій реалізувалось відносно жорстке управління СР студентів.

Порівняння результатів із даними наукових розвідок інших учених, у яких варійованою умовою був рівень автономії студентів чи характер управління їх СР, свідчить, що отримані нами результати не суперечать іншим дослідженням, а лише доводять доцільність розвитку автономії суб'єктів навчання, а також той факт, що для формування АЛК в читанні та говорінні доцільним є уникання жорсткого управління, а натомість забезпечення можливості для творчої самостійності студентів.

Укладено методичні рекомендації для викладачів щодо формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР.

Теоретичні узагальнення та отримані практичні результати дають підстави для таких **висновків**:

1. Аналіз наукових джерел, робочих програм, чинних підручників дав змогу зробити висновок про недослідженість проблеми, необхідність оптимізації СР майбутніх фармацевтів із метою оволодіння АЛК в читанні та говорінні та сформулювати низку питань для подальшого вирішення у процесі роботи.

На основі аналізу функціонування психічних процесів (сприймання, увага, пам'ять, мислення), які зумовлюють ефективність формування АЛК, а також характеристик внутрішнього лексикону людини визначено передумови ефективного формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні: забезпечення активності пізнавальної діяльності студентів, усвідомленості ними професійної значущості завдань, зосередженість на довільному запам'ятовуванні, використання ефективних стратегій запам'ятовування, організація систематичного повторення та заохочення здобувачів вищої освіти до самостійного повторення, систематизована подача нових ЛО та їх опрацювання, забезпечення належної практики для вживання нових ЛО у мовленні, застосування вправ на класифікацію, групування, використання графічних опор.

Концептуальними ідеями дослідження є положення комунікативно-когнітивного, рефлексивного та інтегрованого підходів.

Англомовну лексичну компетентність в читанні та говорінні майбутніх фармацевтів визначено як здатність фахівця адекватно розуміти під час читання та використовувати у процесі говоріння ЛО, у тому числі термінологічні, для досягнення особистісно та професійно значущих комунікативних цілей.

Особливостями організації СР з формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні визначено: створення умов для розвитку автономії суб'єктів навчання (шляхом коригування характеру управління СР викладачем, можливістю визначення студентами обсягу навчального матеріалу, необхідного для досягнення мети тощо); реалізацію різних видів СР, застосування відповідних засобів (щоденника СР, пам'яток), постійний зворотній зв'язок щодо результатів СР, заохочення самооцінювання та взаємооцінювання результатів СР.

2. Визначено лінгвістичні особливості фармакологічної лексики: домінування номенів греко-латинського походження; значно вужчий обсяг нормативної граматики у зв'язку з вимогами стосовно змістової однозначності та графосемантичних даних про назви лікарський препаратів; переважання у складі фармакологічної лексики вузькоспеціальних термінів та міждисциплінарних одиниць, складених термінологічних номенів, пропріальної лексики; домінування серед засобів термінологізації ініціальних аббревіатур, переосмислення значень та морфологічного способу.

Серед жанрів професійних текстів обрано та проаналізовано навчальну статтю з підручника, інструкцію до застосування лікарських засобів.

3. Визначено критерії відбору фахових текстів: якісні – автентичності (умовної автентичності), тематичності, інформативності, насиченості відібраними ЛО, доступності та посильності; кількісні – обсяг тексту. Обґрунтовано критерії відбору ЛО: уживаності та частотності, тематичності, функціональності, наявності відповідника в латинській мові, урахування професійної сфери спілкування. Описано алгоритм відбору навчального матеріалу. На основі обґрунтованих критеріїв відібрано 49 фахових текстів та 750 ЛО.

ЛО розділено на три типологічні групи за критерієм подібності графічної форми в англійській, латинській, українській мовах: 1) ЛО, подібні за графічною формою та однаковим значенням у трьох мовах; 2) ЛО, подібні за графічною формою у двох мовах (англійській і латинській чи англійській та українській) і однакові за значенням чи які мають компоненти, подібні в трьох мовах, що сприяють розумінню значення ЛО або її запам'ятовуванню; 3) ЛО, не подібні в трьох мовах за графічною формою, але однакові за значенням.

4. Визначено три етапи формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР: ознайомчий, який передбачає ознайомлення з новими ЛО; демонстрацію особливостей їх використання, а також ознайомлення з основними стратегіями; тренувальний, спрямований на автоматизацію дій студентів із новими ЛО на рівні слова, словосполучення, речення, понадфразової єдності; етап застосування, що забезпечує активізацію дій студентів із новими ЛО на рівні тексту.

Запропоновано підсистему вправ для формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР, яка складається з трьох груп, що співвідносяться з етапами, та семи підгруп. Виконання вправ окремих підгруп залежить від приналежності ЛО до певної типологічної групи. Зроблено висновок про недоцільність виконання підгрупи вправ для ознайомлення з новими ЛО поза контекстом під час роботи з термінами, подібними за графічною формою та однаковим значенням у трьох мовах, а також можливість певної компресії окремих підгруп вправ для ЛО, оволодіння якими не викликає труднощів (перша та частково друга типологічна групи).

Запропонована модель організації процесу формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР передбачає три етапи СР студентів, які забезпечують реалізацію етапів формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні (ознайомчий, тренувальний, етап застосування) та підсистеми вправ, різні форми контролю результатів СР студентів.

5. Із метою перевірки розробленої методики формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР, визначення більш оптимального її варіанту проведено методичний експеримент серед 57 студентів – майбутніх фармацевтів Буковинського державного медичного університету.

Варійованою величиною експерименту обрано характер управління СР студентів. За варіантом А характер управління СР був жорсткий, за варіантом Б – відносно жорсткий.

Визначено критерії оцінювання рівня сформованості АЛК в читанні та говорінні майбутніх фармацевтів, а саме: точність розуміння ЛО та коректність здогадки (для перевірки рівня сформованості АЛК в читанні), лексична насиченість та коректність уживання ЛО (для оцінювання рівня сформованості АЛК в говорінні).

Для перевірки достовірності результатів експерименту використано критерій ϕ^* – кутового перетворення Фішера та U-критерію Манна-Уїтні. Доведено ефективність запропонованої методики та більшу дієвість методики, у якій реалізувалось відносно жорстке управління СР студентів.

Укладено методичні рекомендації для викладачів щодо формування у майбутніх фармацевтів АЛК в читанні та говорінні у процесі СР.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є дослідження формування в майбутніх фармацевтів АЛК в аудіюванні та письмі у процесі СР, в тому числі із залученням інформаційно-комунікаційних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, у яких опубліковано основні наукові результати

1. Томашевська А. Ю. Змістові та процесуальні компоненти організації самостійної роботи майбутніх фармацевтичних фахівців в контексті методики навчання англійської мови і міжкультурної комунікації. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Чернігів, 2015. Вип. 131. С. 149–153.

2. Tomashevskaya Agnessa. The formation of professional secondary linguistic identity as autonomy basis *via* future pharmacists' ESL individual work practice. *Науковий журнал Science Rise: Pedagogical Education*. Харків, 2017. Вип. 6. С. 14–18.

3. Томашевська А. Ю. Особливості реалізації методики формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон, 2018. Вип. 39. С. 196–202.

4. Томашевська А. Ю. Developing prospective pharmacists' English lexical competence in reading and speaking through exercises for self-directed study. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*. Серія: Педагогіка. Тернопіль, 2018. Вип. 2. С. 116–124.

5. Томашевська А. Ю. Експериментальна перевірка ефективності методики формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон, 2018. Вип. 40. С. 184–189.

6. Tomashevskaya A. Teaching experience in integrating professional language development technology into medical students' ESL learning self-study instruction *via* reading competence-based education. *International scientific periodical journal: The Unity of Science*. Vienna, 2015. P. 60–62.

7. Tomashevskaya A. Teaching ESP language of future pharmacists *via* content: Reading and Vocabulary. *News of Science and Education*. Sheffield, 2017. Vol. 8 (56). P. 46–50.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Tomashevskaya A. Professional Reading & Speaking. An English integrated skills course for Pharmacy students: навчально-методичний посібник. Чернівці: БДМУ, 2018. 140 с.

9. Томашевська А. Ю. Формування *professional secondary language ego* як основи розвитку автономії майбутніх фармацевтів у процесі самостійної роботи. *Концепція навчання комунікативній іноземній мові: матеріали Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції з міжнародною*

участю. Харківський національний фармацевтичний університет. (17 березня 2016 р.). Харків, 2016. С. 89–94.

10. Томашевська А. Ю. Прагматичний принцип мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів у формуванні фахової комунікативної компетентності. *Актуальні питання вищої медичної та фармацевтичної освіти: досвід, проблеми, інновації та сучасні технології*: збірник наукових праць за матеріалами навчально-методичної конференції. Чернівці: БДМУ, 2016. С. 325–327.

11. Tomashevsk A. Promoting oral communication skills into nursing students' ESL instruction. *Materialy XI Mezinarodni vedecko-prakticka conference «Veda a technologie: Krok do budoucnosti»*. (27 unora – 05 brezen 2015 roku). Praha, 2015. P. 55–58.

Праці, які додатково відображають зміст дисертації

12. Томашевська А. Ю. Функціонування термінів-епонімів в межах гомеопатичної термінології. *Матеріали 97-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»* (15, 17, 22 лютого 2016 р.). Чернівці: БДМУ, 2016. С. 352–353.

13. Tomashevsk A. Lexical parameters of professional-oriented teaching [ESL] as the key approach to the language of pharmacy conceptual sphere research. *Актуальні проблеми германо-романської філології та освітній соціокультурний процес*: збірник наукових праць за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 листопада 2016 р.). Тернопіль: ТНПУ, 2016. С. 214–216.

14. Томашевська А. Ю. Реалізація моделі дистанційного навчання ESL і позааудиторній самостійній роботі студентів-фармацевтів. *Актуальні проблеми іноземної філології та освітній соціокультурний процес*: збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 грудня 2017 р.). Тернопіль: ТНПУ, 2017. С. 211–213.

15. Томашевська А. Ю. Лінгвістичні особливості англомовного фармацевтичного дискурсу та фармацевтичної лексики. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний укр.-рум. науковий журнал*. Серія: Філологічні науки. Чернівці-Сучава: БДМУ, 2018. Вип. 1. С. 49–53.

АНОТАЦІЯ

Томашевська А. Ю. Формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи. На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. Тернопіль, 2019.

У дисертації теоретично обґрунтовано й розроблено методику формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи. Проаналізовано сучасний

стан проблеми, досліджено психологічні передумови формування іншомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні, виявлено лінгвістичні особливості англійської мови фармації, фармацевтичної лексики та специфіку організації самостійної роботи майбутніх фармацевтів із формування англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні. Визначено одиниці навчального матеріалу – професійно орієнтовані тексти (навчальна стаття з підручника, інструкція до застосування лікарських засобів), а також лексичні одиниці сфери фармакології та обґрунтовано критерії їх відбору. Відібрані терміни розділено на три типологічні групи за критерієм подібності графічної форми в англійській, латинській, українській мовах. Уточнено етапи формування англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні, запропоновано підсистему вправ, у якій ураховано методичну типологію англомовної фармацевтичної лексики, та модель формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи. Шляхом експериментального навчання доведено ефективність методики та доцільність реалізації відносно жорсткого управління самостійною роботою студентів. Укладено методичні рекомендації для викладачів щодо формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи.

Ключові слова: англомовна лексична компетентність в читанні, англомовна лексична компетентність в говорінні, майбутні фармацевти, самостійна робота, автономія, підсистема вправ, лексичні одиниці, фахові тексти.

АННОТАЦИЯ

Томашевская А. Ю. Формирование у будущих фармацевтов англоязычной лексической компетентности в чтении и говорении в процессе самостоятельной работы. На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (германские языки). Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины. Тернополь, 2019.

В диссертации теоретически обоснована и разработана методика формирования у будущих фармацевтов англоязычной лексической компетентности в чтении и говорении в процессе самостоятельной работы. Проанализировано современное состояние проблемы, исследованы психологические предпосылки формирования иноязычной лексической компетентности в чтении и говорении, выявлены лингвистические особенности английского языка фармации, фармацевтической лексики и специфика организации самостоятельной работы будущих фармацевтов по формированию англоязычной лексической компетентности в чтении и говорении. Определены единицы учебного материала – профессиональные тексты (статья из учебника, инструкция по использованию лекарственных средств), а также лексические единицы сферы фармакологии и обоснованы критерии их отбора. Отобранные термины распределены на три типологические группы по критериям

соответствия графической формы в английском, латинском и украинском языках. Конкретизированы этапы формирования англоязычной лексической компетентности в чтении и говорении, предложена подсистема упражнений, в которой учтена методическая типология англоязычной фармацевтической лексики, и модель формирования у будущих фармацевтов англоязычной лексической компетентности в чтении и говорении в процессе самостоятельной работы. Путем экспериментального обучения доказана эффективность методики и целесообразность реализации относительно жесткого управления самостоятельной работой студентов. Разработаны методические рекомендации для преподавателей по формированию у будущих фармацевтов англоязычной лексической компетентности в чтении и говорении в процессе самостоятельной работы.

Ключевые слова: англоязычная лексическая компетентность в чтении, англоязычная лексическая компетентность в говорении, будущие фармацевты, самостоятельная работа, автономия, подсистема упражнений, лексические единицы, профессиональные тексты.

RESUME

Tomashevskaya A. Yu. Development of prospective pharmacists' English lexical competence in reading and speaking through self-directed study. – As a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Teaching (Germanic Languages). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. Ternopil, 2019.

The dissertation theoretically establishes and develops the methodology of the English language lexical competence formation in reading and speaking through self-directed study of prospective pharmacists. The paper analyzes the current state of the problem, studies psychological preconditions for the development of foreign lexical competence in reading and speaking (ensuring students' cognitive activity, their awareness of the professional importance of tasks, concentration on voluntary memorization, the use of effective memorization strategies, the organization of systematic revision and the encouragement of students to revise independently, systematic supply of new lexical units and their processing, ensuring proper practice for intensive and regular use of new lexical units in speech, the application of exercises aimed at classification, grouping, use of graphic aids). Linguistic peculiarities of the English language of pharmacy and pharmaceutical vocabulary, as well as the specifics of the organization of prospective pharmacists' self-directed study in English language lexical competence formation in reading and speaking (creating conditions for the development of students' autonomy, the implementation of different types of self-study, the use of appropriate means, constant feedback concerning outcomes, encouraging students' self- and peer-evaluation of outcomes) have been identified. Conceptual ideas of the research are represented by the core principles of communicative-cognitive, reflexive and integrated approaches.

The units of material selection for the development of prospective pharmacists' English lexical competence in reading and speaking through self-directed study (professionally oriented texts (educational article in the textbook, patient information leaflet (PIL)), as well as lexical units have been determined. The criteria for texts selection are defined as following: authenticity (conditional authenticity), topicality, informational content, frequency of usage of selected lexical units, availability and feasibility, the scope of the text. Selection criteria for lexical units are the following: use and frequency, topicality, functionality, availability of the equivalent in Latin, consideration of the professional sphere of communication. Selected terms are divided into three typological groups according to the criterion of graphic form similarity in the English, Latin, and Ukrainian languages: lexical units, similar in graphic form and having the same lexical meaning in three languages; lexical units, similar in graphic form in two languages (English and Latin or English and Ukrainian) and the same in meaning, or which have similar components in the three languages that help to understand or memorize them; lexical units, differing in graphic form in three languages, but having the same meaning.

The stages of the formation of English language lexical competence in reading and speaking (the familiarization stage, which involves familiarization with new lexical units, demonstration of the lexical units usage peculiarities, as well as familiarization with the main strategies; the training stage aimed at automation of students' actions when dealing with new lexical units on the level of words, word combinations, sentences, clauses; the application stage that provides activation of students' actions as regards to new lexical units at the text level) have been grounded.

The subsystem of exercises, which takes into account the methodological typology of the English language pharmaceutical lexis, has been developed. It concludes on the possibility of a certain compression of particular subgroups of exercises focusing on lexical units, which do not cause any difficulty in mastering (the first and partly the second typological groups). The model of the development of prospective pharmacists' English lexical competence in reading and speaking through self-directed study has been built.

The obtained results through experimental studies prove the effectiveness of the suggested methodology and its implementation feasibility in relation to a rigid management of students' independent study. Recommendations for university lecturers concerning the development of prospective pharmacists' English lexical competence in reading and speaking through self-directed study have been presented.

Key words: English lexical competence in reading, English lexical competence in speaking, prospective pharmacists, self-directed study, autonomy, subsystem of exercises, lexical units, professional texts.

Підписано до друку 19.03.2019 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 03/19/2-5

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФОП Осадца Ю.В.